

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
збірник наукових праць
(за матеріалами науково-практичної конференції)

Одеса
2023

УДК:376
П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ
Вченої Ради
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського
(протокол №4 від 26.10.2023 р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Ганчар І. Л. – доктор педагогічних наук, професор кафедри фізичного виховання і спорту Національного університету «Одеська морська академія».

Кисличенко В. А. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцента кафедри спеціальної освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – професор **Форостян О. І.**

Відповідальний редактор – професор **Соколова Г. Б.**

Технічний редактор – викладач **Маматова З. Р.**

Члени редколегії:

Лещій Н. П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Арнаутова Л. В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Притиковська С. Д. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського», завідувачка СНДЗ №193 компенсуючого типу м. Одеси

Галущенко В. І. – доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації ДЗ «ПНПУ імені К.Д. Ушинського»

Григор'єва Л. В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи №75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць (за матеріалами науково-практичної конференції) / редкол. О. І. Форостян та ін. – Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2023. 295 с.

УДК:376

ББК:74.00

© ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2023

певного ступеня фізичного і психічного розвитку", - пише професор Палермського університету Д. Колоцца.

Голландський учений Й. Хейзинг говорить: «Гра старіша культури, тому що культура припускає наявність людського суспільства, а тварини зовсім не чекали появи людини, щоб вона навчила їх грати».

Психологи й фізіологи давно займаються спостереженням, описом і поясненням сутності гри тварин, дітей і дорослих. Вони виділили такі біологічні функції гри:

- вихід надлишкової життєвої сили;
- підпорядкування вродженому інстинкту наслідування;
- потреба у відпочинку й розрядці;
- тренування перед серйозною справою;
- вправа в самоконтролі;
- прагнення до верховенства; компенсація шкідливих стимулів,
- заповнення монотонної діяльності;
- задоволення у реальних обставинах нездійснених бажань.

Основні положення дидактичних ігор сформульовані і розроблені видатними педагогами і психологами К. Ушинським, А. Макаренком, В. Сухомлинським, Л. Виготським, Л. Рубінштейном, О. Леонтьєвим та інш.

Висновки. Гра здавна привертає до себе увагу не тільки психологів і педагогів, але й філософів, етнографів, мистецтвознавців. Гра змінювалась, розвивалась та ускладнювалась разом із розвитком суспільства. Гра - провідна діяльність дитини в дошкільному та молодшому шкільному віці. Під час гри дитина додержується правил, які потрібні для успішної групової ігрової діяльності. Вона вже з дитинства навчається адаптуватись до колективу. Але гра це не тільки адаптування, це й розвиток сприйняття, уваги, фантазії, пам'ять.

Список використаних джерел:

1. Золотоверх В. Ігротерапія як засіб подолання порушень у дітей з особливостями психофізичного розвитку // Дефектологія. 2004. № 4. С. 18-22.
2. Кругляк О.Я., Кругляк Н.П. Від гри до здорової нації. Тернопіль, 1999.
3. Куафман Р.К., Уолт К.Б. пер. з англ. К.: Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», 2000. 248 с.
4. Фімілова Т. В. Дитяча гра в наукових розробках педагогів і психологів кінця ХІХ - початку ХХ ст. // Педагогіка і психологія. 2001. №1. С. 139-146.

Притиковська С. Д., Рубанович К. Г.

МЕТОДИ РОЗВИТКУ ДОВІЛЬНОЇ УВАГИ У ДОШКІЛЬНИКІВ

Постановка проблеми. Розлади мовлення значною мірою (залежно від характеру розладів) негативно впливають на весь психічний розвиток людини, відбиваються на його діяльності, поведінці. Л. Виготський писав, що у дитини на різних вікових етапах його життя окремі психічні функції або системи функцій мають свої оптимальні можливості розвитку. Формуючись і

взаємодіючи один з одним, під впливом соціального середовища, вони в різні вікові періоди життя дитини як би міняються місцями, по черзі виконуючи то допоміжну, то провідну роль у процесі єдиного цілісного розвитку його свідомості й всіх вищих психічних функцій.

Вітчизняними дослідниками докладно описано клінічну картину мовної й інтелектуальної недостатності у дітей, що не розмовляють або мають порушення мовлення. Тут важливо виділити зауваження про те, що, незважаючи на загальний недорозвиток у дітей уваги й пам'яті, "спеціальна пам'ять" - зорова, слухова або рухова, буває в них розвинена неоднаково - одна більше, інша менше. Так само неоднаково розвинені розуміння мови, уявлення й "поняття".

Тому актуальним є впровадження в логопедичну роботу системи з розвитку та корекції довільної уваги у дітей.

Виклад основного матеріалу. Увага довільна є увага планомірна. Це – контроль за дією, виконуваний на основі наперед встановлених критеріїв і способів їх застосування. Мимовільна увага теж є контроль, але контроль, що йде за тим що в предметі або обстановці «само впадає в очі». І маршрут, і засоби контролю тут слідує не за наперед наміченим планом, а диктуються об'єктом.

Формування уваги. Щоб сформувати новий акт довільної уваги, ми повинні разом з основною діяльністю дати завдання перевіряти її, вказати для цього критерій і прийоми, загальний шлях і послідовність. Все це спочатку потрібно давати в зовнішньому плані, тобто починати слідує не з уваги, а з організації контролю як певної, зовнішньої, наочної дії. А далі ця дія шляхом поетапного відробітку доводиться до розумової, узагальненої, скороченої і автоматизованої форми, коли вона і перетворюється на акт уваги, що відповідає новому завданню.

Увага є зосередженість на чому-небудь. Вона пов'язана з інтересами, схильностями, покликанням людини, від його особливостей залежать такі якості особи, як спостережливість, здатність відзначати в предметах і явищах малопомітні, але істотні ознаки. Увага є одним з основних умов, що забезпечують успішне засвоєння дитиною доступного для неї обсягу знань, умінь і встановлення контакту з дорослим. Якщо увага відсутня, дитя не може навчитися ні наслідувати дії дорослого, ні діяти за зразком, ні виконувати словесну інструкцію. Розвиток уваги тісно переплітається з розвитком запам'ятовування.

Дошкільний вік сприятливий для розвитку уваги. Без достатньої сформованості цієї психічної функції процес навчання неможливий. На заняттях вихователь привертає увагу дітей до навчального матеріалу, намагаючись утримати її тривалий час, переключаючи з одного виду роботи на іншу. В порівнянні з дошкільнятами молодші школярі набагато уважніші. Вони здатні зконцентрувати увагу на нецікавих діях, але у них домінує мимовільна увага. Для цих дітей зовнішні враження - сильний відволікаючий фактор, їм важко зосередитись на незрозумілому складному матеріалі. Увага

дошкільнят характеризується невеликим об'ємом, малою стійкістю, вони можуть зосереджено займатися однією справою 10-20 хвилин. У цих дітей затруднений розподіл уваги і переключення її з одного завдання на інше. В учбовій діяльності розвивається довільна увага дитини. Спочатку діти діють за вказівками вихователя, працюють під постійним його контролем, вони поступово набувають уміння виконувати завдання самостійно - самі ставлять ціль і контролюють свої дії. Дуже часто зустрічаються неухажні діти, які концентрують увагу не на учбових заняттях, а на чомусь іншому - на своїх думках, які далекі від навчання, малюванні на парті і т.д. Коли така дитина дивиться в підручник, вона не бачить правило чи вправу, а цілеспрямовано вивчає текст чи малюнок, який не має відношення до сьогоденного заняття.

При роботі з неухажними дітьми велике значення має розвиток окремих властивостей уваги. Для проведення занять вихователь може використати такі види завдань:

1. Розвиток концентрації уваги. Основний тип вправ - коректурні завдання, в яких дитині пропонують знаходити і викреслювати певні, визначені об'єкти в друкованому тексті. Такі вправи дозволяють дитині відчувати, що означає "бути уважним", і розвивати стан внутрішнього зосередження. Рекомендується також використовувати завдання, які вимагають виділення ознак предметів і явищ (методом порівняння); вправи, які базуються на точному відтворенні якогось зразка (послідовність малюнків, геометричних візерунків, рухів і т.д.); завдання типу: "переплутані лінії", пошук скритих фігур.

2. Збільшення об'єму уваги і короткочасної пам'яті. Вправи базуються на запам'ятовуванні числа і порядку розміщення предметів, які пред'являють за кілька секунд. Коли вправа освоюється, число предметів поступово збільшується.

3. Тренування розподілу уваги. Основний принцип вправ: дитині пропонується одноразове виконання двох різнонаправлених завдань (наприклад, виконання коректурного завдання і прослуховування запису казки і т.п.) Після закінчення виконання вправи (через 10-15 хв) визначається ефективність виконання кожного завдання.

4. Розвиток навичку переключення уваги.

У діяльності дитини 5-7 років повинні поєднуватися довільна і мимовільна уваги таким чином, щоб малюк, спираючись на мимовільну, розвивав у себе довільну.

А для цього необхідно тренувати здатність бути уважним з допомогою ігор і спеціальних вправ. Така робота повинна вестися у двох напрямках:

1. Використання спеціальних вправ, що тренують основні властивості уваги: обсяг, розподіл, концентрацію, стійкість і переключення.

2. Використання вправ, на основі яких формується уважність як властивість особистості. Звичайно причина глобальної неухажності полягає в орієнтації дітей на загальний зміст тексту, фрази, слова, арифметичної задачі або вираження - діти схоплюють цей зміст і, задовольняючись ним,

"зневажають подробицями". У зв'язку з цим головна задача таких занять: подолання цього глобального сприйняття, спроба навчити сприймати зміст з урахуванням елементів на фоні змісту цілого.

Такі вправи використовують на логопедичних, корекційних заняттях, під час праведення фізхвилинок, прогулянок та в індивідуальній роботі з дітьми.

Висновок. Більшість видів розумової діяльності, зв'язаних з інтенсивною роботою пам'яті, вимагають майже 100 відсотків концентрації уваги. У дітей дошкільного віку нестійка розсіяна увага через їхні індивідуальні та вікові особливості. Важко сполучити будь-який вид розумової діяльності з постійними зусиллями по підтримці уваги. Тому робота над розвитком та корекцією довільної уваги виявляється дуже важливою.

Розвиток уваги у дітей відбувається в процесі навчання і виховання. Вирішальне значення для організації уваги має при цьому вміння поставити завдання і так його мотивувати, щоб воно було прийнято суб'єктом.

Правильно підібрані і добре організовані ігри, логічні задачі, вправи для розвитку уваги, пам'яті, уяви сприяють всебічному, гармонійному розвитку дошкільнят, допомагають виробити необхідні в житті і навчанні корисні навички і якості.

Список використаних джерел:

1. Барташнікова І. А., Барташніков О. О. Розвиток уваги та навичок навчальної діяльності. Навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2007. 40 с.
2. Генденштейн Л., Мадішева О. Енциклопедія розвиваючих ігор. Київ-Харків : "Грейлін", "Тімназія", 1999. 176 с.
3. Нікітін Б.П. Сходинки творчості, або розвиваючі ігри. Київ: Инфра, 2011. 354 с.

Притиковська С. Д., Славінська Я. Т.

ОГЛЯД ІНОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ЛОГОПЕДІЧНІЙ РОБОТІ

Постановка проблеми. Політичні, соціальні та економічні зміни, що відбуваються в Україні, призвели до різкого зниження життєвого рівня населення, що, у першу чергу, негативно позначилося на дітях: їх нестійка психіка, відсутність сталих понять та уявлень, фізична несформованість роблять цю категорію особливо вразливою до різних негативний вплив соціуму.

Термін "інновація" означає оновлення процесу навчання, який спирається, головним чином, на внутрішні фактори. Запозичення цього терміна пов'язане з бажанням виділити мотиваційний бік навчання. Тому сьогодні наша держава шукає шляхи побудови нової моделі суспільних відносин, новітні форми і методи виховання підростаючого покоління. Ці пошуки, звісно, не могли не торкнутися дітей з порушеннями психофізичного розвитку - найбільш вразливої і соціально незахищеної категорії нашого суспільства.

Виклад основного матеріалу. На основі однієї теорії навчання можуть